

17a TROBADA TINTINAIRE DE CATALUNYA

LA SEU D'URGELL

DISSABTE DIA 24 I DIUMENGE DIA 25 SETEMBRE DE 2022

PREGÓ

**Autor: Tònho Castet Varela, acadèmic de l'Institut d'Estudis Aranesi -
Acadèmia Aranesa dera Lengua Occitana**

—A! Era primauera! ...Eth polit mes de mai!... Era natura... damb tota era frescor de çò renauit!...

Era piuladèra des audèths!... Es flors des bòsqui!... E aquestes aulors!... Aquesta bona flaira a mossà! ...Alendatz prigondaments, Tintin, Aumplitz-vos es paumons d'aguest aire pur e vivificant, tan fin, tan laugèr, tan net que te vien ganas de beuer-te-lo...

—Se vòs que te diga era vertat, coma perhum; aquest non s'assemble pas justaments ath des liris!

—Tè!, qu'ei vertat!

Així comença la traducció a l'aranès de l'àlbum *Es Jòies dera Castafiòre* de «Les Aventures de Tintín», la primera de les obres traduïdes a l'aranès. Després en vindrien més: *Objectiu era Lua* (*Objectiu: la Lluna*) i *Auem Cauishigat ena Lua* (*Hem caminat damunt la Lluna*).

Benvolguts tintinaires, autoritats, amics, bon dia a tothom.

A continuació us llegiré la traducció al català d'aquest fragment de Les Joies de la Castafiore:

—Ah! La primavera!... El bell mes de maig!... La natura que esclata amb tota la seva ufana renovació...

La piuladissa dels ocells!... Aquestes flors boscanes!... I aquests perfums. Aquesta olor de molsa!... Respira a fons, Tintín. Omple't els pulmons d'aquest aire pur i vivificant, tan fi, tan lleuger, tan net, que venen ganes de beure'l...

—Em sembla que, com a perfum, no és pas precisament de roses...

—I tant! Tens raó!

Avui celebren la 17a Trobada Tintinaire de Catalunya, organitzada per 1001, Associació Catalana de Tintinaires, aquí, a la ciutat de la Seu d'Urgell, i també fou aquí, a la Seu d'Urgell, on fa gairebé cinquanta anys que vaig tenir el primer contacte amb en Tintín. Com podreu veure, la vida dona moltes voltes per tornar sempre al mateix lloc. Cinquanta anys més tard estic pronunciant el pregó de la 17a Trobada anual de l'Associació Catalana de Tintinaires.

En aquella època jo estudiava molt a prop d'aquí, al Seminari Conciliar, que se'n deia llavors.

Van caure a les meves mans uns quants exemplars de «Les Aventures de Tintin» (en francès). Jo sempre explico que vaig aprendre a llegir i escriure en francès gràcies a Tintín.

Per això, quan em van proposar de traduir Tintín a l'aranès, vaig acceptar sense pensar-m'ho gaire. És més, em va fer una gran il·lusió; no ho vaig considerar una feina sinó un plaer i una diversió. Imagineu-vos posar-li veu al meu heroi de joventut, posar-li la veu del meu idioma matern: l'aranès.

Com molts deveu saber, l'aranès es una de les tres llengües oficials a Catalunya, juntament amb el català i l'espanyol.

L'aranès és una de les variants occitanes, però és l'única variant occitana que està reconeguda oficialment en un territori.

Per tal que us en feu una idea, us situaré: la Vall d'Aran (era Val d'Aran, en aranès) té una població de uns deu mil habitants, però parlen aranès menys de la meitat.

Tot i ser una llengua oficial, està en clar retrocés: és una llengua minoritària.

Per això, l'esforç de difusió que ha fet, d'una banda, l'Associació Catalana de Tintinaires i, de l'altra, el que ha fet l'Editorial Zephyrum posant al mercat tres obres de Tintín ha estat molt ben valorat per la gent de la Vall.

I per això la idea de fer present l'aranès a la 17a Trobada Tintinaire de Catalunya, a la Seu d'Urgell, ha estat, pensem, una magnífica idea i una ajuda a fer que l'aranès sigui cada dia més conegut i més estimat arreu de tot el món. Penseu que, de «Les Aventures de Tintín» en aranès, se n'han distribuït per tot el món, ja que és ben conegut que tenim tintinaires arreu del planeta.

La nostra llengua, l'aranès, juntament amb els bonics paisatges de muntanya i una administració pròpia, constitueixen els tres fets que conformen la identitat aranesa.

Segurament, n'Hergé, quan va estar a la Vall d'Aran com a boy scout, va apreciar aquests tres fets diferencials.

Cal dir que l'edició d'Es Jòies dera Castafiòre va tenir un gran èxit, i això va animar els editors a posar al mercat dos títols relacionats amb l'aventura de la Lluna: Objectiu era Lua i Auem cauishigat ena Lua.

Amb aquestes edicions, vaig descobrir la gran afició que hi ha a tot el món per la figura d'en Tintín i la gran quantitat de tintinaires que hi han dispersos per tot el món, com per exemple al Japó o a Pennsilvània (EUA).

Vaig trigar cinc minuts a fer-me soci de l'associació 1001 i un minut més a entrar al grup de WhatsApp de l'associació. Això ens permet a tots els tintinaires estar en contacte permanent i genera un flux d'informació constant sobre les novetats que es produeixen al món tintinaire.

El text de «Les Aventures de Tintín» està traduït a l'aranès normatiu, tenint en compte les directrius de l'Institut d'Estudis Aranesi - Acadèmia Aranesa dera Lengua Occitana, màxima autoritat en matèria lingüística en aranès, que es la varietat lingüística a l'Aran de l'occità.

Així, les onomatopeies, els impropis, les exclamacions i els insults que fan els protagonistes, especialment el capitan Haddock, estan adaptats a la grafia aranesa, per tal que sonin com ho hauria previst Hergé. Per exemple, el nom francès del gosset (Milou), la pronunciació del qual és «Milú», en la versió aranesa l'hem traduït gràficament per Miló, per bé que la pronunciació aranesa corresponent és també «Milú», ja que la vocal aranesa o es pronuncia «u», excepte si s'escriu amb un accent greu (ò).

Quant a la toponímia, l'hem adaptada a la geografia local usant noms de muntanyes, pics i accidents presents a la zona aranesa, així el capitan Haddock, en lloc d'exclamar «trons de Brest» (en francès, «tonnerre de Brest»), que és un topònim desconegut a l'Aran, ho fa en la versió aranesa exclamant «trons deth Montlude», un pic emblemàtic de la Vall d'Aran, o maleint «relampits de Lairissa» (literalment en català, 'llamps de Lairissa'), una zona molt rellevant de la Vall (ambdues expressions han estat traduïdes al català sovint amb la forma «llamp de llamp»).

Pel que fa als noms dels protagonistes, n'hem mantingut la majoria, excepte en alguns casos, com el dels inspectors Dupont i Dupond, que en la versió aranesa apareixen com Bertranet i Bertranon, dos noms reals i presents a l'oiconímia ('conjunt dels noms i renoms de les cases') de la Vall d'Aran. Quan parlem de tots dos inspectors a la vegada, usem el nom Bertran (acabat amb ena).

La banda de música que felicita amb les seves cançons els nuvis d'aquesta boda impossible (Haddock i Castafiore) són Es Paums, una històrica banda del país que interpreta una aubada ('albada'), un càntic propi de la zona. Acabada la seva interpretació, els músics, en lloc de ser convidats a una copa de champagne, ho són a una copa d'aigua de nòdes, un licor específic de la zona que és molt apreciat, fet a base de nous i altres plantes, similar a la ratafia.

En tornar a llegir, dècades després i ja com a adult, «Les aventures de Tintín» descobreixo matisos que llavors em van passar inadvertits; per exemple, l'actitud valenta d'en Tintín contra la xenofòbia. Quan tothom, incloent-hi la gendarmeria, acusen els gitanos del robatori de les joies de la cantatriu Bianca Castafiore pel sol fet de ser-ho, en Tintín defensa la seva innocència fins al final.

Pel que fa a les dues aventures que tenen la Lluna com a objectiu, les dues històries, i les trames respectives, constitueixen el relat d'una expedició científica a la Lluna. Un relat en què trobem tant la terminologia científica com les paraules tècniques que, en general, no són d'ús corrent en aranès, per la qual cosa ha estat necessari adaptar a aquesta llengua alguns termes com, per exemple, el jet radioactiu de l'original en francès, que apareix com a «bohada radioactiu» (literalment, 'bufarada radioactiva').

Tanmateix, hem considerat adequat incloure expressions genuïnes de l'aranès, amb l'objectiu de difondre-les i al mateix temps contribuir a fer que no desapareguin; algunes d'aquestes expressions són: «non vo'n hètz» ('no et preocupis'), «moria» (expressió de sorpresa molt present en el llenguatge oral), «tiò» (expressió afirmativa que equival a un sí reforçat), «çampar» ('segurament') i els verbs «gandiar» ('vagabundejar') o «desmangoriar» ('desballestar, desmanegar').

En la traducció he intentat ser tan fidel com ha estat possible a l'edició francesa de Casterman publicada en 1962. Per a mi, traduir Tintín a l'aranès no ha suposat un treball, més aviat ha estat un divertiment, ja que m'ha fet retrocedir a la meua infància, quan llegia amb passió les seves aventures.

Així doncs, us invito a llegir aquests àlbums en aranès, llengua que, des del meu humil paper de traductor, vull reivindicar per la seva bellesa i riquesa, tant com a llengua literària, com a llengua de carrer i, en definitiva, com a llengua del poble.

Considerem la publicació de «Les Aventures de Tintín» en aranès un pas molt important per a la normalització d'aquesta llengua minoritària que és cooficial a tot Catalunya. No només hi ha d'haver a disposició dels lectors literatura i textos dels clàssics, sinó també obres en el gènere del còmic, accessibles a altres tipus de públic.

Amb la publicació de «Les Aventures de Tintín» i la inclusió d'aquesta notícia en la 17a Trobada Tintinaire tots contribuïm a fer que aquesta llengua pugui ser més coneguda, més utilitzada i més estimada.

Per acabar, vull donar les gràcies a l'Associació Catalana de Tintinaires per la sensibilitat que ha tingut en haver-me triat a mi, un humil traductor d'aranès, per a fer el pregó de la Trobada.

Això m'ha permès retrobar-me, cinquanta anys després, amb el Tintín que vaig conèixer a uns quants metres d'aquí on som ara.

Moltes gràcies!!!

Visca en Tintín!!!

Visquen els tintinaires!!!

Visca l'Associació Catalana de Tintinaires!!!

VISCA 1001!

I visca, per sempre, la llengua aranesa!!!

Tònho Castet Varela

